

การบริหารงานยุติธรรม ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายการศึกษา และพระราชกำหนดการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนใต้*

ดร.อภิวัฒน์ สมานธิ**

พล.ต.ต.ดร.กฤษกร พลธิญญวงศ์***

■ บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1). เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการบริหารงานยุติธรรมภายใต้การบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและพรก.ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2). เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการบริหารงานยุติธรรมภายใต้การบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและพรก.ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ 3). แสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งภายใต้การบริหารงานยุติธรรมที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อประชาชนในพื้นที่และสามารถนำผู้กระทำความผิดด้านความมั่นคงมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยเป็นการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากข้าราชการสายงานยุติธรรมและประชาชนในพื้นที่จังหวัดยะลา, ปัตตานี และนราธิวาส รวมทั้งสิ้น 1,200 ราย โดยเก็บแบบสอบถามจากประชาชนจำนวน 900 ราย และข้าราชการสายงานยุติธรรมจำนวน 300 ราย (โดยแบ่งเก็บจังหวัดละ 400 ราย คือประชาชนจำนวน 300 ราย และข้าราชการจำนวน 100 ราย

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (กองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสงขลา) ฉบับประมาณประจำปี 2556 (คำสั่งอนุมัติเลขที่ ดช0024.3(คพส.ภ.จว)/9424)

** อาจารย์ประจำวิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา Email: Ong007tsu@gmail.com

*** ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดปัตตานี Email: Kriskorn_p@hotmail.com

ตามลำดับ) และทำการสัมภาษณ์เพื่อเป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึกจำนวน 20 ราย จากเจ้าหน้าที่ตำรวจ, พนักงานอัยการ, ผู้พิพากษา, ประชาชน และผู้นำชุมชนผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจด้านการบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและพรก.ฉุกเฉินในระดับต่ำ ด้านการบริหารงานยุติธรรมพบว่าควรใช้หลักนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้, ประชาชนในแต่ละจังหวัดมีความคิดเห็นว่าการควมคุมไว้ซึ่งกฏอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉินในพื้นที่ต่อไปซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของข้าราชการในแต่ละจังหวัดด้วยเช่นกัน และจากสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ควรให้มีการจัดตั้งกระทรวงพิเศษหรือศาลคดีพิเศษที่เข้ามาดูแลปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะคดีด้านความมั่นคง ซึ่งในประเด็นดังกล่าวประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยประชาชนมองว่าเป็นการลิดรอนสิทธิของประชาชน ส่วนข้าราชการมองว่าเป็นมาตรการที่จะใช้ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบได้อีกแนวทางหนึ่ง, ด้านความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่พบว่า ประชาชนเห็นใจการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพราะเป็นการเสียสละเพื่อเข้ามาแก้ไขปัญหาในพื้นที่เสี่ยงอันตราย, การแก้ไขปัญหาควรเน้นการเจรจาและใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่, ประชาชนและข้าราชการเห็นสอดคล้องกันว่าการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการมาถูกทาง

คำสำคัญ: การบริหารงานยุติธรรม; กฎอัยการศึก; พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (พรก.ฉุกเฉิน); ปัญหาความขัดแย้ง; จังหวัดชายแดนใต้

■ Abstract

The aims of this research were to 1). examine local residents awareness about criminal justice administration under enforcement via the martial law act and emergency decree for resolving conflict in Thailand's southern provinces 2). study the attitude of local residents toward the criminal justice administration under enforcement via the martial law act and emergency decree for resolving conflict in Thailand's southern provinces 3). pursuit the resolution methods for solving the conflict under the administration of justice causing fairness for all local residents. Simultaneously, offenders committed against the national security could be brought to the legal sanction process practically. This research was performed using questionnaires collected from justice associated officials and local residents from Yala, Pattani and Narathiwat provinces. 1,200 questionnaires were procured from 900 local residents and 400 justice associated officials (300 persons per province: 300 residents and 100 officials

respectively). Additionally, the in-depth information was achieved by interviewing 20 representatives including police officers, prosecutor officials, judge, local residents and community leaders. The results suggested that their awareness of the enforcement of martial law act and emergency decree are quite low. The administration of justice aspect, forensic science might be alternative choice for solving the conflict in the southern provinces. Local residents and officials from different provinces also believed that the martial law act and emergency decree should be maintained in the following areas. According to the daily security situation, a special ministry or a special-case court to manage problem in the three southern provinces, particularly cases of security should be established. Nevertheless, this concept is disputed between residents and officials. Local residents thought that those actions may bring about the deprived of the right of citizens. Contrary to the vision of officials, those actions are alternatively way to relieve the conflict. However, local residents also felt sympathy for the operation of general officials. The use of negotiation and restorative justice should be emphasized for resolving the conflict. Local residents perceived that the conflict in the three

southern provinces has been neutralized with the correct solutions.

Keyword: Criminal Justice Administration; Martial Law Act; Emergency Decree on Public Administration in Emergency Situation (Emergency Decree); Conflict Problem; Thailand's Southern Provinces

■ ความนำ

ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือเป็นปัญหาที่มีความสำคัญระดับชาติมาโดยตลอดอันจะเห็นได้จากทุกยุคทุกสมัยรัฐบาลพยายามหาแนวทางที่ดีที่สุดเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาคือความไม่สงบที่เกิดขึ้นให้ปัญหาเหล่านี้หมดไปไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มงบประมาณการเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคงเช่น ตำรวจและทหารลงไปแก้ไขปัญหาในพื้นที่ โดยล่าสุดได้มีการดำเนินการเจรจากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบนั้นคือตัวแทนขบวนการ BRN (Barisan Revolusi Nasional) ร่วมกับสภาความมั่นคงแห่งชาติในข้อตกลงว่าด้วย “กระบวนการสานเสวนาสันติภาพรัฐบาลแห่งประเทศไทย” แต่จากการเจรจากลับพบว่าปัญหาคือความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กลับไม่ได้ลดลงจึงทำให้ต้องกลับมาทบทวนอีกครั้งหนึ่งว่าแนวทางแก้ไขปัญหาคือวิธีที่ดีที่สุดเหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ควรเป็นเช่นไร หากศึกษาดูจากสถิติข้อมูลที่ผ่านมาตลอดระยะเวลา 9 ปีนับตั้งแต่เกิดเหตุ

ปล้นปืนที่ค่ายกรมหลวง นราธิวาสราชนครินทร์ ตำบลปิเหล็ง อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัด นราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 พบว่า เกิดเหตุการณ์รุนแรงเฉพาะเหตุความมั่นคง รวม 7,903 เหตุการณ์ ความสูญเสียเฉพาะ จากเหตุความมั่นคง 7,903 เหตุการณ์ เสียชีวิต 3,380 ราย และจากข้อมูลคดีการกระทำ ความผิดด้านความมั่นคงในพื้นที่ที่มีการยกฟ้อง มากถึง 60.68% ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนที่สูงมาก เป็นไปได้หรือไม่ว่ากระบวนการยุติธรรมที่ ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันในพื้นที่ และการนำ ตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร โดยดูได้จากการยกฟ้องที่มากกว่าครึ่งหนึ่งของคดีด้านความมั่นคง จากการที่คณะผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ที่ผ่านมาในงานวิจัยเรื่อง “การดำเนิน นโยบายของรัฐภายใต้การบังคับใช้กฎหมายการศึกษา ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้” (งานวิจัย ปริญญาเอก) แนวทางหนึ่งที่จะสามารถนำมา ใช้ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในสาม จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีประสิทธิภาพนั้น คือ การบริหารงานยุติธรรม (อภิวัฒน์ สมบัติ, 2554, บทคัดย่อ) เพราะการจะนำผู้กระทำ ความผิดมาลงโทษโดยไม่ก่อให้เกิดความ ไม่พอใจต่อญาติผู้ถูกกล่าวหาและประชาชน ในพื้นที่นั้นต้องเกิดจากการตัดสินใจด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม และที่สำคัญต้องมีพยาน หลักฐานเพียงพอที่จะนำผู้กระทำ ความผิดมาลงโทษ เพราะหากมีหลักฐานไม่เพียงพอ การตัดสินอย่างไม่เป็นธรรมจะเป็นการสร้าง ความไม่พอใจให้กับประชาชนโดยเฉพาะญาติ พี่น้องของผู้เสียหายและชาวมุสลิมในพื้นที่ ซึ่งจะเป็นการเสียมวลชนจากฝ่ายรัฐ อันจะนำ

ไปสู่การต่อต้าน และการหวนกลับไปเข้ากลุ่ม ผู้ก่อความไม่สงบได้เช่นกัน เมื่อเป็นเช่นนี้ กระบวนการยุติธรรมที่มีการบังคับใช้ในพื้นที่ จึงถือเป็นหัวใจสำคัญอีกประการหนึ่งที่รัฐบาล จะต้องให้ความสำคัญ และต้องดำเนินการ อยู่บนหลักของความถูกต้อง พยานหลักฐาน ที่ชัดเจน และการให้เป็นธรรมกับผู้ถูก กล่าวหา เป็นต้น อีกประการที่มีความสำคัญ อย่างยิ่งที่จะเป็นเสมือนเครื่องมือในการบริหาร งานยุติธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ให้มีประสิทธิภาพนั้นคือ พระราชบัญญัติ กฎอัยการศึก พ.ศ.2457 และพระราชกำหนด ว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 (พรก.ฉุกเฉิน) เพราะการ กำหนดใช้กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ถือเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความ แตกต่างทางด้านอัตลักษณ์ ความเชื่อ ศาสนา และชาติพันธุ์ หากเราสามารถนำกฎหมายมา บังคับใช้ได้อย่างเหมาะสมก็จะเป็นการนำมา ซึ่งความสงบสุข แต่หากใช้อย่างผิดวิธีอาจ ถูกกล่าวหาได้ว่าเป็นการนำเอากฎหมายมา รังแกประชาชนในพื้นที่ได้ด้วยเช่นกัน ในอดีต รัฐบาลเริ่มมีการนำกฎหมายทั้งสองฉบับมาใช้ ในพื้นที่โดยกฎอัยการศึคนำมาบังคับใช้ในพื้นที่ สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือยะลา ปัตตานี นราธิวาสและสี่อำเภอในจังหวัดสงขลา คือ อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2547 ส่วนพรก.ฉุกเฉินมีการบังคับใช้ในช่วงปลายปี 2548 ในพื้นที่ดังกล่าวด้วยเช่นกัน การบังคับ ใช้กฎอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉินในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการ ช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะทหาร ตำรวจ

และฝ่ายปกครองสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในทางกลับกันหากมีการให้อำนาจของรัฐมากเกินไปและไม่เป็นธรรมอาจนำไปสู่การไม่เข้าใจของประชาชนในพื้นที่ซึ่งในประเด็นนี้ผู้ทำการวิจัยมองว่าเป็นประเด็นสำคัญที่มีความน่าสนใจในการที่จะศึกษาเพื่อให้ทราบว่าในการบริหารงานยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ภายใต้การบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและพรก.ฉุกเฉินที่มีความเหมาะสมต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ควรเป็นอย่างไร ทำอย่างไรให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่จะได้รับการยอมรับจากประชาชนว่ามีความยุติธรรม งานวิจัยชิ้นนี้คณะผู้วิจัยหวังว่าอาจเป็นส่วนหนึ่งในการอธิบายถึงปัญหาและแนวทางปฏิบัติการบริหารงานยุติธรรมที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร และอาจเป็นการหาทางออกร่วมกันระหว่างภาครัฐและประชาชนต่อการดำเนินการด้านการบริหารงานยุติธรรมที่มีความเหมาะสม และนำมาซึ่งความสงบสุขในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไปในอนาคต

■ วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการบริหารงานยุติธรรมภายใต้การบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและพรก.ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการบริหารงานยุติธรรมภายใต้การบังคับใช้

กฎหมายการศึกษาและพรก.ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

3. แสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหความขัดแย้งภายใต้การบริหารงานยุติธรรมที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อประชาชนและสามารถนำผู้กระทำความผิดด้านคดีความมั่นคงมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

■ วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การบริหารงานยุติธรรมภายใต้การบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและพรก.ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้” เป็นการศึกษาวิจัยในรูปแบบผสม ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (documentary research) โดยทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำความรู้ที่ได้จากเอกสารเหล่านี้มาสร้างกรอบความคิด และสร้างเครื่องมือในการศึกษาภาคสนาม

2. ศึกษาภาคสนาม (field research) จากการศึกษาเอกสาร นำความรู้ที่ได้มาสร้างแบบสอบถาม (questionnaire) แล้วนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ในเขตอำเภอเทพา จังหวัดสงขลา จากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข และทำการสัมภาษณ์ (interview) กลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาต่อไป

การดำเนินการวิจัยสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการสายงานยุติธรรม ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ตำรวจ, พนักงานอัยการ, ผู้พิพากษา และประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดยะลา, จังหวัดปัตตานี และจังหวัดนราธิวาส (เหตุผลที่ไม่เก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ เพราะเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ไม่ถึงเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีการบังคับใช้กฎหมายการศึกษา และพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินโดยตรง แต่เป็นเพียงหน่วยงานที่มีหน้าที่นำผู้กระทำความผิดมารับโทษตามที่ศาลได้ตัดสินคดีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งในการวิจัย คณะผู้วิจัยต้องการศึกษาทัศนคติของข้าราชการสายงานยุติธรรมที่มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับโดยตรง)

2. การกำหนดขนาดตัวอย่าง แบ่งออกได้ 2 ขั้นตอน คือ

2.1. การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้หลักการของ Yamane's ด้วยความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อน ± 5 ความมีนัยสำคัญ 0.05 อธิบายรายละเอียดดังนี้

$$n_p = \frac{NZ^2 P(1 - P)}{NE^2 + Z^2 P(1 - P)}$$

เมื่อ : N = ขนาดของประชากรในแต่ละจังหวัด

Z = 1.96 (จากตาราง Z-test เมื่อกำหนดให้ $\alpha = 0.05$ และระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95)

P = 0.5 ค่าสัดส่วนของประชากร

E = 0.05 (ขนาดของความคลาดเคลื่อน)

n_p = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ดังนั้น จากการคำนวณจะได้ขนาดตัวอย่างในแต่ละจังหวัด ดังนี้

จังหวัด	ขนาดประชากร	ขนาดตัวอย่าง
ยะลา	480,809	400
ปัตตานี	655,259	400
นราธิวาส	765,621	400
รวม	1,901,689	1,200

การเก็บแบบสอบถามจะเก็บจากประชาชนจำนวน 900 ราย และข้าราชการสายงานยุติธรรมจำนวน 300 ราย (แบ่งเก็บจังหวัดละ 400 ราย คือประชาชนจำนวน 300 ราย และข้าราชการจำนวน 100 ราย) ส่วนการสัมภาษณ์ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายจำนวน 20

ราย โดยแบ่งเป็นข้าราชการตำรวจ จำนวน 7 ราย, พนักงานอัยการ จำนวน 3 ราย, ผู้พิพากษา จำนวน 2 ราย, ประชาชนและผู้นำชุมชน จำนวน 8 ราย ที่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องที่จะศึกษาในเชิงลึก

2.2. วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบ 3 ชั้น (All Location of Sample Size in Three-Stage Sampling) อธิบายคือ การกำหนดขนาดตัวอย่างในแต่ละพื้นที่วิจัยให้มีสัดส่วนตามขนาดประชากร

Stage 1 : สุ่มตัวอย่างแบบเลือกสุ่ม (Purposive Selection) คือ การสุ่มกลุ่มตัวอย่างของข้าราชการสายงานยุติธรรม และกลุ่มของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่เนื่องด้วยเป็นพื้นที่เสี่ยงภัย จึงกำหนดให้เป็นไปตามความเหมาะสมของคณะผู้วิจัย คือ ในแต่ละจังหวัดจะเก็บแบบสอบถามจากประชาชน จำนวน 300 ราย และข้าราชการสายงานยุติธรรมจำนวน 100 ราย

Stage 2: สุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) คือ การสุ่มอำเภอที่จะใช้ในการศึกษามาให้ได้จังหวัดละ 2 อำเภอ ผลจากการสุ่มตัวอย่าง คือ จังหวัดยะลา ทำการ

ศึกษาในเขตอำเภอเมืองยะลา และอำเภอยะหา จังหวัดปัตตานี ทำการศึกษาในเขตอำเภอเมืองปัตตานี และอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดนราธิวาส ทำการศึกษาในเขตอำเภอเมืองนราธิวาส และอำเภอตากใบ

Stage 3: สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งพวก (stratified random sampling) คือ เนื่องจากในแต่ละอำเภอมียุทธศาสตร์ของประชากรที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นจำเป็นต้องหาขนาดตัวอย่างของแต่ละอำเภอในแต่ละจังหวัดให้เหมาะสมกับขนาดของประชากร

$$\text{สูตรคำนวณ คือ } n_i = \frac{N_i \times 400}{N}$$

เมื่อ n_i คือ ขนาดตัวอย่างในแต่ละอำเภอ

N_i คือ ขนาดประชากรในแต่ละอำเภอ

N คือ ขนาดประชากรในแต่ละจังหวัด

ดังนั้นจึงสามารถกำหนดขนาดตัวอย่างในแต่ละอำเภอของแต่ละจังหวัดได้ดังนี้

ขนาดตัวอย่างของแต่ละอำเภอที่ใช้ในการวิจัย

จังหวัด	อำเภอ	ประชากรแต่ละอำเภอ	ขนาดตัวอย่าง
ยะลา	เมือง	159,983	297
	ยะหา	55,028	103
รวม		400	
ปัตตานี	เมือง	123,517	257
	โคกโพธิ์	65,065	143
รวม		400	
นราธิวาส	เมือง	119,328	252
	ตากใบ	69,897	148
รวม		400	
รวม 6 อำเภอ		1,200	

3. เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย ผู้ทำการวิจัยได้แบ่งเครื่องมือที่จะใช้ในการศึกษาและเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1. แบบสอบถาม

3.2. แบบสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ศึกษาจากวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม

4.2 สร้างแบบสอบถามนำเสนอผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม และทำการทดสอบย่อย กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ราย ในพื้นที่อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา โดยการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. ให้ทางผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบวัดความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัยว่าสามารถวัดได้หรือไม่ (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือและวิธีการ คือ รศ.พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์ ,รศ.ภาณุธรรมสุวรรณ และผศ.กรกฎ ทองชะโชค และค่า IOC ที่ได้มีค่าเท่ากับ 0.92 ถือว่าผ่านเกณฑ์การทดสอบ

2. นำข้อมูลที่มีการปรับปรุงแล้วไปทดสอบเพื่อวิเคราะห์ ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try-Out Reliability Analysis) ได้ผลการทดสอบ 0.84 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์การทดสอบ จึงนำเครื่องมือที่ใช้ทดสอบ คือแบบสอบถามมาใช้เก็บข้อมูล

4.3 ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารงานยุติธรรม การบังคับใช้กฎหมายการศึกษและพรก.ฉุกเฉิน ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเฉพาะด้านมากที่สุด

4.4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วแจกให้กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษทำการกรอกแบบสอบถาม

■ ผลของการวิจัย

1). จากการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของข้าราชการสายงานยุติธรรมและประชาชนต่อการ บริหารงานยุติธรรมภายใต้การบังคับใช้กฎหมายการศึกษและพรก.ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนใต้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารงานยุติธรรม/การบังคับใช้กฎหมายการศึกษ/การแก้ปัญหความขัดแย้ง ไว้ดังนี้

การตั้งข้อคำถามเพื่อการทดสอบระดับความรู้

1. คำถามด้านการบริหารงานยุติธรรม จำนวน 5 ข้อ

2. คำถามด้านการบังคับใช้กฎหมายการศึกษและพรก.ฉุกเฉิน จำนวน 5 ข้อ

โดยให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบคำตอบที่คิดว่าถูกต้องที่สุดเพียง 1 คำตอบ รวม 10 คะแนน จากนั้นนำผลการรวมคะแนนมาวิเคราะห์ (ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้)

เกณฑ์การทดสอบระดับความรู้

ตอบคำถามถูก 0 – 3.0 คะแนน กำหนดเป็น ไม่มีความรู้ความเข้าใจ

ตอบคำถามถูก 3.01 – 5.0 คะแนน กำหนดเป็น มีความรู้ความเข้าใจ

เกณฑ์การทดสอบระดับความรู้รวม

ตอบคำถามถูก 0 – 5.0 คะแนน กำหนดเป็น ไม่มีความรู้ความเข้าใจ

ตอบคำถามถูก 5.01 – 10.0 กำหนดเป็น มีความรู้ความเข้าใจ

1.1 จากการประเมินระดับความรู้ความเข้าใจของข้าราชการและประชาชน โดยทำการตั้งข้อคำถามให้ตอบ ผลการทดสอบพบว่า ด้านการบริหารงานยุติธรรมกลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 3.54

1.2 ด้านการบังคับใช้กฏอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉิน ผลการทดสอบพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ค่าเฉลี่ยคะแนนเท่ากับ 2.79

2). จากการศึกษาระดับทัศนคติของข้าราชการและประชาชนต่อการบริหารงานยุติธรรมภายใต้การบังคับใช้กฏอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนใต้ ผลการวิจัยพบว่า

2.1 ทัศนคติด้านการบริหารงานยุติธรรมมีระดับความคิดเห็นเท่ากับ 4.02 (ระดับมาก)

2.2 ทัศนคติด้านการบังคับใช้กฏอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉินมีระดับความคิดเห็นเท่ากับ 4.10 (ระดับมาก)

2.3 ทัศนคติต่อแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดน มีระดับความคิดเห็นเท่ากับ 4.10 (ระดับมาก)

3). ทัศนะต่อแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตั้งข้อคำถามที่มีความน่าสนใจต่อแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ สามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อคำถาม: เห็นด้วยหรือไม่ต่อการนำเอาหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้คลี่คลายคดีในพื้นที่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 42.3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 แสดงว่า ประชาชนเห็นด้วยต่อการนำเอาหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้คลี่คลายคดีในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อคำถาม: ท่านคิดว่ากฏอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉินมีผลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน มากน้อยเพียงใด พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 34.2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 แสดงว่ากฏอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉินมีผลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน อยู่บ้างพอประมาณ

ข้อคำถาม: ในสถานการณ์ปัจจุบันท่านเห็นด้วยหรือไม่ต่อการคงไว้ซึ่งกฏอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 41.3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.09 แสดงว่าในสถานการณ์ปัจจุบัน ประชาชนเห็นด้วยที่จะให้มีการคงไว้ซึ่งกฏอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉินในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ข้อคำถาม: ควรมีการรณรงค์ปรับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ให้มากขึ้นหรือไม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 44.7 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 แสดงว่าควรมีการรณรงค์ปรับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ให้มากขึ้น เพื่อให้ประชาชนเข้าใจการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น อาจโดยการประชาสัมพันธ์ หรือการพบปะประชาชนในพื้นที่ทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิม

ข้อคำถาม: ควรเสริมสร้างการใช้ยุติธรรมชุมชนหรือยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต่อประชาชนในพื้นที่มากกว่าการกักขังในเรือนจำหรือไม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 41.2 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 แสดงว่าประชาชนส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อการเสริมสร้างการใช้ยุติธรรมชุมชนหรือยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต่อประชาชนในพื้นที่มากกว่าการกักขังในเรือนจำ

ข้อคำถาม: ควรจัดให้มีการตั้งกระทรวงพิเศษที่ดูแลด้านความมั่นคงและการบริหารงานยุติธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 32.5 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 แสดงว่า ประชาชนเห็นด้วยให้มีการจัดตั้งกระทรวงพิเศษที่ดูแลด้านความมั่นคงและการบริหารงานยุติธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด

4). จากการศึกษาด้านทัศนคติต่อปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน

คณะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาประเด็นที่มีความน่าสนใจสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

4.1 ในปัจจุบันท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบอยู่ในระดับใด พบว่า ทัศนคติโดยรวมมีความรุนแรงน้อยลง แต่เหตุการณ์แต่ละครั้งรุนแรงมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 42.8 และจากการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มพบว่าข้าราชการเห็นว่ามีความรุนแรงมาก และคิดว่าเป็นอนาคตน่าจะมีรุนแรงมากกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ 38.7 ส่วนประชาชนเห็นว่ามีมีความรุนแรงน้อยลงแต่เหตุการณ์แต่ละครั้งรุนแรงมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 50 ซึ่งทัศนคติทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

4.2 ท่านหวาดกลัวต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรือไม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างรู้สึกเฉย ๆ เพราะถือเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นทุกวันในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 49.3 และจากการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มข้าราชการและประชาชน พบว่า ข้าราชการส่วนใหญ่ตอบว่ารู้สึกเฉย ๆ เพราะถือเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นทุกวันในพื้นที่ คิดเป็นร้อยละ 43.3 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ที่ตอบว่า รู้สึกเฉย ๆ คิดเป็นร้อยละ 51.3 เช่นกัน

4.3 ท่านมีทัศนคติอย่างไรต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สายงานยุติธรรมในพื้นที่ในปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่าเห็นใจเพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องสละชีพเพื่อมาปกป้องอธิปไตย คิดเป็นร้อยละ 54 ซึ่งถือว่าเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนทั้งหมด ส่วนลำดับรองลงมาคือ เห็นใจ เพราะมองว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความตั้งใจที่จะแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง คิดเป็นร้อยละ 33.7 ส่วนที่ตอบว่า

ไม่เห็นใจ เพราะมองว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้ามาหาผลประโยชน์มากกว่าแก้ไขปัญหา คิดเป็นเพียงร้อยละ 2.7

4.4 ท่านคิดว่าการบริหารงานยุติธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนินการถูกต้องแล้วหรือยัง พบว่า น่าจะถูกทาง เพราะสถานการณ์ดีกว่าที่ผ่านมาแต่ยังแก้ไขไม่ได้ไม่หมด และที่ตอบว่า คงที่ เพราะปัญหายังคงอยู่ไม่ได้ลดน้อยลงหรือเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 26.8 และหากเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มพบว่าแตกต่างกัน โดยประชาชนส่วนใหญ่ ตอบว่า น่าจะถูกทาง เพราะสถานการณ์ดีกว่าที่ผ่านมาแต่ยังแก้ไขไม่ได้ไม่หมด มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 42.2 ส่วนข้าราชการตอบว่า คงที่ เพราะปัญหายังคงอยู่ไม่ได้ลดน้อยลงหรือเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 38.7

4.5 ในอนาคตปัญหาความไม่สงบในพื้นที่มีแนวโน้มที่จะสงบลงได้หรือไม่ พบว่า ส่วนใหญ่ตอบว่า คงที่ เพราะปัญหายากแก่การแก้ไข และยังไม่เห็นว่าจะมีแนวทางใดแก้ไข ปัญหาให้หมดสิ้นลงไปได้ คิดเป็นร้อยละ 42.2 ลำดับรองลงมาคือ ตอบว่า มีความเป็นไปได้มาก เพราะเป็นปัญหาที่มีมาอย่างยาวนานแต่อาจจะต้องใช้เวลาในการแก้ไข ปัญหา คิดเป็นร้อยละ 31.3 ส่วนการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม พบว่า ประชาชนและข้าราชการตอบว่า คงที่ เพราะปัญหายากต่อการแก้ไข และยังไม่เห็นว่าจะมีแนวทางใดแก้ไขปัญหาให้หมดสิ้นลงไปได้ ซึ่งสอดคล้องกัน

■ บทสรุป วิจัย และข้อเสนอแนะ

จากการดำเนินการวิจัยเรื่อง"การบริหารงานยุติธรรมภายใต้การบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและพรก.ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนใต้ สามารถอธิบายตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังต่อไปนี้

■ วัตถุประสงค์ข้อที่ 1.

เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการบริหารงานยุติธรรมภายใต้การบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและพรก.ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารงานยุติธรรม กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงว่าประชาชนในพื้นที่มีความเข้าใจด้านการบริหารงานยุติธรรมในระดับหนึ่ง อาจเป็นไปได้ว่าการบริหารงานยุติธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะที่เหมือนกับการบริหารงานยุติธรรมที่ใช้อยู่ในพื้นที่หรือจังหวัดอื่นๆของประเทศไทย และจากการทบทวนวรรณกรรมจะเห็นได้ว่าผลการศึกษาสอดคล้องกับที่ คณิต ณ นคร (2554,13-14) ที่กล่าวเอาไว้ว่า กระบวนการยุติธรรมจะเริ่มจากชั้นพนักงานสอบสวน คือ ตำรวจ หลังจากนั้นตำรวจจะส่งสำนวนคดีให้ัยการเป็นผู้พิจารณาว่าเห็นสมควรหรือไม่ หากพยานหลักฐานมีน้ำหนักไม่มากพออาจจะเป็นพยานแวดล้อม, พยานบุคคล, หรือพยานวัตถุ และพยานเอกสาร

ัยการอาจสั่งไม่ฟ้อง แต่หากมีน้ำหนัก และ พยานหลักฐานที่มากพอก็จะส่งสำนวนคดีให้ ศาลเป็นผู้พิจารณาต่อไป ซึ่งถือเป็นแนวทาง ปฏิบัติทั่วไป แต่หากพิจารณาถึงระดับความรู้ ความเข้าใจด้านการบังคับใช้กฎหมายการศึก และพรก.ฉุกเฉิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับ ความรู้ความเข้าใจต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แสดงให้เห็นว่าข้าราชการและประชาชนใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังมีความรู้ ความเข้าใจด้านการบังคับใช้กฎหมายการศึกและ พรก.ฉุกเฉินในพื้นที่ในระดับที่ต่ำ ดังนั้น ประชาชนและข้าราชการสายงานยุติธรรม อาจไม่เข้าใจในเนื้อหาของกฎหมายทั้งสองฉบับ มากเท่าที่ควร และจากการศึกษาในทบทวน วรณกรรม พบว่า ผลการวิจัยสอดคล้องกับที่ คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม แห่งชาติ (2551,20-21) กล่าวไว้ในยุทธศาสตร์ ที่ 2 ว่าด้วยแนวทางการบังคับใช้กฎหมายการศึก และพรก.ฉุกเฉินในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ กล่าวคือ การเสริมสร้างประสิทธิภาพ การดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามหลัก นิติธรรม ด้านกฎหมาย ลดความสับสนและ สร้างความชัดเจนให้กับเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติ และประชาชน ด้วยการเผยแพร่ความรู้ด้าน กฎหมายจัดทำคู่มือและแนวทางในการปฏิบัติ งานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา และพระราชบัญญัติการบริหารราชการ ในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 จัดทำคู่มือ ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่และ ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการยุติธรรม เป็น 2 ภาษา คือภาษาไทยและภาษามลายูและ มีคู่มือให้กับเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการตรวจจ ค้นตัว บุคคล สถานที่ และวัตถุที่อาจละเมิด

ความเชื่อทางศาสนา แสดงให้เห็นว่าการบังคับ ใช้กฎหมายทั้งสองฉบับในสามจังหวัดชายแดน ภาคใต้ ประชาชนยังมีความสับสน และความ ไม่เข้าใจในข้อบังคับของกฎหมายทั้งสองฉบับ มากพอสมควร และจากการทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบระดับความรู้ความเข้าใจของ ข้าราชการและประชาชนพบว่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่าข้าราชการมีระดับ ความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารงานยุติธรรม และการบังคับใช้กฎหมายการศึกและ พรก.ฉุกเฉิน มากกว่าประชาชนในทุก ๆ ด้านอย่างมีนัยสำคัญ (0.05)

■ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2.

เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนต่อการ บริหารงานยุติธรรมภายใต้การบังคับใช้ กฎหมายการศึกและพรก.ฉุกเฉินเพื่อแก้ไขปัญหา ความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า

1. ทัศนคติด้านการบริหารงานยุติธรรม จากการศึกษพบว่าประชาชนมีทัศนคติที่ดี ต่อการบริหารงานยุติธรรมในพื้นที่ในปัจจุบัน โดยดูได้จากทัศนคติอยู่ในระดับมาก ซึ่ง สอดคล้องกับความเห็นของคณะกรรมการ พัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (2551, 21-22) ที่กล่าวไว้ในแนวทางของ ยุทธศาสตร์ข้อที่ 3 คือ การสลายเงื่อนไข ความไม่เป็นธรรมในการดำเนินกระบวนการ ยุติธรรม กระทำได้ ด้วยวิธีการดังนี้คือ 1. ใช้อำนาจรัฐเพื่อช่วยลดทอนแรงเสียดทาน ของเงื่อนไขสำคัญ ที่ทำให้เกิดความล่าช้าใน การคลี่คลายคดีที่สะท้อนถึงความอยุติธรรม

ของกระบวนการยุติธรรม อันแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางที่แสดงเจตนาคลายเงื่อนไขซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม 2. แสดงให้เกิดความกระจ่างชัดว่ารัฐไม่ได้เลือกปฏิบัติหรือละเลยในการอำนวยความยุติธรรมโดยเร่งดำเนินคดีเจ้าหน้าที่รัฐที่กระทำผิดเช่นเดียวกับประชาชนทั่วไปที่กระทำความผิด 3. เร่งค้นหาบุคคลสูญหายเพื่อพิสูจน์ความจริงให้ปรากฏ 4. ในระดับนโยบายควรระมัดระวังในการส่งสัญญาณที่เป็นการชี้แนะให้เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติเกิดความรู้สึกสับสนในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรม 5. ควรมีการขอโทษต่อความผิดพลาดที่เกิดขึ้น และเยียวยาความเสียหายให้กับผู้เสียหายทั้งผู้เสียหายโดยตรงและโดยอ้อมรวมทั้งผู้ที่พิการและอยู่ระหว่างการรักษาพยาบาลด้วยซึ่งมีความเป็นไปได้ที่ประชาชนมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการบริหารงานยุติธรรมเพราะ เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้แนวทางดังกล่าวมาปฏิบัติใช้ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

อีกประเด็นที่มีความน่าสนใจคือ การนำเอาหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้คลี่คลายคดีในพื้นที่พบว่า ประชาชนเห็นด้วยที่จะให้มีการนำเอานิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และจากการศึกษาพบว่างานวิจัยมีสอดคล้องกับบทความในหนังสือพิมพ์คมชัดลึก. เรื่องการพฐ.-นิติวิทย์' อำนวยยุติธรรมดับไฟใต้ ที่กล่าวไว้ว่า การใช้หลักนิติวิทยาศาสตร์มีความพยายามในการหาแนวทางในการอุดรอยโหว่ ในขั้นตอนการทำงานต่างๆ ของ

เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อมุ่งใช้กฎหมาย ที่เป็นไปด้วยความยุติธรรม เพื่อ “ดับไฟใต้” ในส่วนของงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งถือเป็นหัวใจในการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน ที่จะสาวไปถึงตัวผู้กระทำผิด กำลังจะยกระดับการมีบทบาททางการอำนวยความยุติธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และยังสอดคล้องกับบทความของอานันท์ ปันยารชุน (2548,บทความ) ที่กล่าวไว้ใน การดำเนินกระบวนการยุติธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาและแนวทางแก้ไข การได้มาซึ่งพยานหลักฐานในการเอาผิดผู้กระทำผิด ย่อมไม่สามารถพึ่งพาพยานบุคคลได้ครบโดที่ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความไว้วางใจ รัฐบาลและเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงมีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องพัฒนาระบบนิติวิทยาศาสตร์เข้ามาใช้ในการ ตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานเพื่อค้นหาความจริงอย่างจริงจัง แสดงให้เห็นว่าการใช้หลักนิติวิทยาศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ไขปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพราะจากการสัมภาษณ์พบว่า ในการบริหารงานยุติธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนฯ การขาดซึ่งพยานบุคคลมาให้อ้างอิงในคดีความมั่นคงดังนั้น หากมีหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ที่สามารถชี้ชัดได้ว่าใครคือผู้กระทำผิด เช่น ลายนิ้วมือแฝง, คราบเขม่าดินปืน, DNA ฯลฯ ก็สามารถที่จะนำผู้กระทำผิดมาลงโทษได้โดยไม่มีข้อครหาจากประชาชนในพื้นที่

2. ทัศนคติด้านการบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและพรก.ฉุกเฉิน จากการศึกษาวิจัยพบว่า ประชาชนและข้าราชการมีทัศนคติที่สอดคล้องกัน คือกฏอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉินถือเป็นเครื่องมือในการช่วยให้การบริหาร

งานยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ที่ ประชาชนและข้าราชการส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อการบังคับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับในพื้นที่ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของผู้วิจัยที่ผ่านมา (อภิวัฒน์ สมานธิ, 2554, บทคัดย่อ) ที่กล่าวไว้ว่า กฎอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉินถือเป็นเครื่องมือหลักในการที่จะทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทำงานได้ง่ายยิ่งขึ้น กล่าวคือ ในกรณีที่มีการกระทำผิดเจ้าหน้าที่สามารถเรียกตัวบุคคลที่คาดว่าจะกระทำความผิดหรือรู้เห็นการกระทำความผิดมาซักถามได้ทันที โดยใช้กฎข้อบังคับที่มีอยู่ในกฎอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉิน แต่ทั้งนี้รวมกันแล้วต้องไม่เกิน 30 วัน โดยการนำตัวไปกักตัวที่ ศูนย์ศสจ. (ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์) ของทหารและศูนย์สพศ.(ศูนย์พิทักษ์สันติ) ของตำรวจเพื่อการซักถามและหาข้อมูลในการกระทำผิดต่อไป ตลอดจนเข้าไปเพื่อปรับทัศนคติที่มีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐได้อีกแนวทางหนึ่ง และงานวิจัยยังพบว่ากฎอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉินมีผลต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันในระดับปานกลาง แสดงว่าประชาชนอาจมีความคุ้นเคยกับกฎหมายทั้งสองฉบับเพราะได้มีการบังคับใช้มาแล้วเป็นเวลานานกว่า 10 ปี และหากไม่เป็นผู้กระทำผิดหรือเป็นแนวร่วมของขบวนการก็ไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องกลัวกฎหมายทั้งสองฉบับนี้

3. ทัศนคติต่อแนวทางแก้ไขปัญห ความขัดแย้ง จากการศึกษาพบว่า ควรมีการรณรงค์ให้มีการปรับทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่เข้าใจการทำงาน ของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มากยิ่งขึ้น และยังเป็นการดึงมวลชนให้มาอยู่กับรัฐและไม่เข้าร่วม

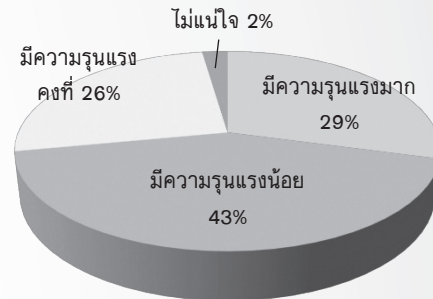
กับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ จากการศึกษาวิจัยยังพบว่ามีสอดคล้องกับความคิดเห็นของนายอานันท์ ปันยารชุน (2548,บทความ) ที่กล่าวไว้ใน การดำเนินกระบวนการยุติธรรมใน สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจของความสำเร็จของการบริหารงานของภาครัฐ ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมให้เกิดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และในระดับต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรม ตั้งแต่การเข้าไปสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและเปิดโอกาสให้ชุมชนสามารถดำเนินการแก้ปัญหาคือพิพาท โดยใช้วิธีทางวัฒนธรรมและทางศาสนา โดยไม่ต้องนำข้อพิพาทเข้ามาในกระบวนการยุติธรรม การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชน การพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางเลือกตามแนวทางกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ การปรับปรุงระบบกระบวนการยุติธรรมให้คำนึงพื้นฐานทางศาสนา ภาษา และวัฒนธรรมในพื้นที่ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนอีกเรื่องหนึ่งที่ต้อง ดำเนินการ ดังนั้นการปรับทัศนคติและการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงถือเป็นสิ่งที่ต้องกระทำอย่างยิ่ง และจากการศึกษาวิจัยยังพบว่าควรมีการส่งเสริมการใช้ยุติธรรมชุมชนหรือยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ต่อประชาชนในพื้นที่ให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของนายปณิธาน วัฒนายากร (2552,บทความ) ที่ได้กล่าวไว้ในแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ.2552-2555 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ว่าควรมีการส่งเสริมและสร้างความสมานฉันท์และสร้างการยอมรับผลดีของการประนีประนอมข้อพิพาท

ชี้ให้เห็นถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นทางอาชญากรรม การแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธีรวมทั้งพัฒนา ปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรวมไว้ภายใต้ กฎหมายฉบับเดียวกัน และควรส่งเสริมสร้าง การมีส่วนร่วมและบทบาทของภาคีการพัฒนา ต่าง ๆ โดยกำหนดนโยบายและแนวทางการ ดำเนินงานที่ชัดเจนจากรัฐบาลและหน่วยงาน ของรัฐ ส่งเสริมการจัดตั้งและขยายพลังเครือข่าย ยุติธรรมชุมชนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมี บทบาทในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะการ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม รวมถึง พิจารณาออกกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับที่ เอื้ออำนวยหรือให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่างมีอำนาจ หน้าที่และภารกิจที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการยุติธรรม แสดงให้เห็นว่าแนวทางการ นำเอากระบวนการยุติธรรมทางเลือก, ยุติธรรมชุมชน หรือยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มา ใช้ในพื้นที่ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่มีความ สำคัญในการใช้แก้ไขปัญหาในสามจังหวัด ชายแดนภาคใต้ได้อีกแนวทางหนึ่งด้วยเช่นกัน

คณะผู้วิจัยได้ถามคำถามที่มีความน่าสนใจ เพื่อทราบถึงทัศนคติต่อแนวทางแก้ไขปัญหา โดยข้อคำถามสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ข้อ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

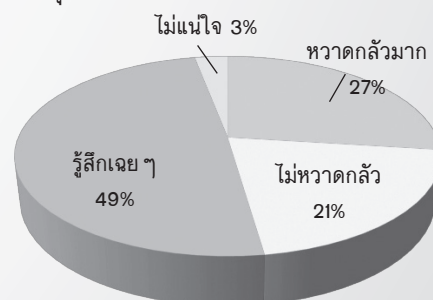
ข้อที่ 1. ในปัจจุบันท่านคิดว่าสถานการณ์ ความไม่สงบอยู่ในระดับใด พบว่าจากการ ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มพบว่า ข้าราชการ เห็นว่ามีความรุนแรงมาก และคิดว่าในอนาคต น่าจะรุนแรงมากกว่านี้มีมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 38.7 ส่วนประชาชนเห็นว่ามี ความรุนแรงน้อยลงแต่เหตุการณ์แต่ละครั้งรุนแรง มากขึ้นมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 ซึ่งทั้งสอง กลุ่มมีทัศนคติที่แตกต่างกัน

แผนภูมิที่คณะต่อสถานการณ์ความไม่สงบ ในปัจจุบัน

ข้อที่ 2. ท่านหวาดกลัวต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันหรือไม่ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง โดยส่วนใหญ่ตอบว่ารู้สึกเฉย ๆ เพราะถือเป็น เรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นเหตุการณ์ทุกวันในพื้นที่ ต่างกับตอนทำวิจัยปริญญาเอกที่ประชาชน ตอบว่ามีความหวาดกลัวมาก (อภิวัฒน์ สมานธิ, บทคัดย่อ) และจากการเปรียบเทียบระหว่าง กลุ่มข้าราชการและประชาชน พบว่า ข้าราชการ ส่วนใหญ่รู้สึกเฉย ๆ เพราะถือเป็นเรื่องธรรมดา ที่เกิดเหตุการณ์ทุกวันในพื้นที่มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 43.3 ส่วนประชาชนส่วนใหญ่ตอบว่า รู้สึกเฉย ๆ เพราะถือเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้น เหตุการณ์ทุกวันในพื้นที่มากที่สุดเช่นเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 51.3

แผนภูมิที่คณะต่อความหวาดกลัวสถานการณ์ ในปัจจุบัน

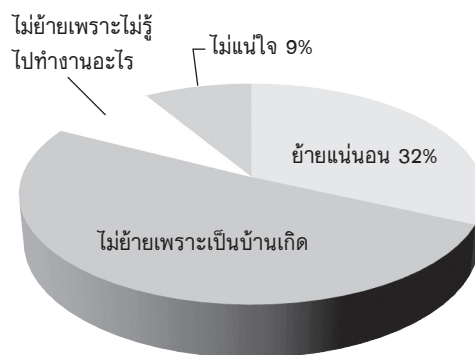

จากทั้งสองประเด็นพบว่างานวิจัยของผู้ทำการวิจัยแย้งกับงานวิจัยของ ปิยะ กิจถาวร, ดุชนัดดาว เลิศพิพัฒน์, อาริลักษณ์ พูลทรัพย์, สุโรณี สายนุ้ย, ไพชอล ดาโอ๊ะ, หนึ่งกมล พิพิธพันธุ์, อรชา รักดี และสุรวุฒน์ ข่อไม้ทอง (2550, น.4-5) ที่ได้ทำการศึกษารื่อง” การศึกษาสถานการณ์ ความรุนแรงและ ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชนและ เจ้าหน้าที่รัฐต่อประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงในเขตท้องที่ทุกอำเภอของจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส” โดยพบว่า สถานการณ์ ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในพื้นที่ เลวร้ายลงมากถึงร้อยละ 55.7 ซึ่งต่างกับ ของคณะผู้วิจัยที่มองว่าความรุนแรงลดน้อยลง และรู้สึกเฉย ๆ กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คิดเป็น ร้อยละ 45.9

ข้อที่ 3. ถ้ามีโอกาสท่านอยากที่จะย้ายออกนอกพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้หรือไม่พบว่า โดยส่วนใหญ่ตอบว่าไม่ย้าย เพราะเป็น บ้านเกิด และไม่กลัวสถานการณ์ที่เกิดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 42.0 เมื่อเปรียบเทียบระหว่าง กลุ่มพบว่า ข้าราชการโดยส่วนใหญ่ตอบว่า ไม่ย้าย เพราะเป็นบ้านเกิด และไม่กลัวสถานการณ์ที่เกิดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 43.3 จากจำนวน ข้าราชการทั้งหมด ส่วนกลุ่มประชาชนส่วนใหญ่ ตอบว่าไม่ย้าย เพราะเป็นบ้านเกิด และไม่กลัว สถานการณ์ที่เกิดขึ้น มากที่สุดเช่นเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 53.3 จากจำนวนผู้ตอบ แบบสอบถามในกลุ่มประชาชนทั้งหมด จากงาน วิจัยพบว่างานวิจัยของผู้ทำการวิจัยแย้งกับ งานวิจัยของ ดลมนรจรณ์ บากา, เกษตรชัย

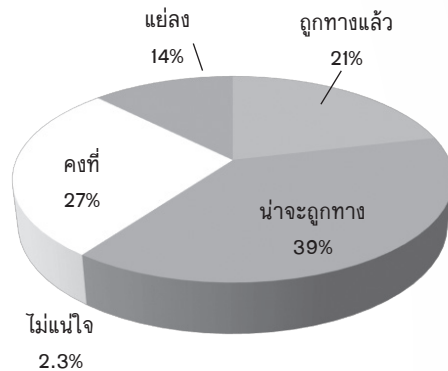
และหิ้ม, อับดุลเลาะ อับรู (2549, บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการศึกษารื่อง “ทัศนะของประชาชน ต่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” ที่กล่าวว่า ประชาชนมีทัศนคติต้องการอพยพหนีออกนอกพื้นที่เพราะความไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินอยู่ในระดับเห็นด้วยและ ส่วนใหญ่มีทัศนคติไม่แตกต่างกัน

แผนภูมิทัศนคติต่อความต้องการย้ายออกนอกพื้นที่

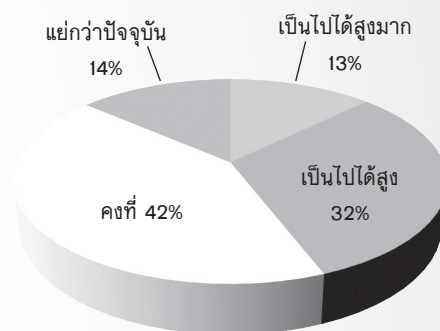

ข้อที่ 4. ท่านคิดว่าการบริหารงานยุติธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ดำเนิน มาถูกทางแล้วหรือยัง จากการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มข้าราชการและประชาชนพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ตอบว่าน่าจะถูกทางมากที่สุด เพราะสถานการณ์ดีกว่าที่ผ่านมาแต่ยัง แก้ไขปัญหาได้ไม่หมด คิดเป็นร้อยละ 42.2 ส่วนข้าราชการตอบว่าคงที่มีมากที่สุด เพราะ ปัญหายังคงอยู่ไม่ได้ลดน้อยลงหรือเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 38.7

แผนภูมิที่คณะกรรมการบริหารงานยุติธรรมมาถูกทางแล้วหรือยัง

แผนภูมิที่คณะต่อปัญหาความไม่สงบในอนาคตจะสงบลงได้หรือไม่

ข้อที่ 5. ในอนาคตปัญหาความไม่สงบในพื้นที่มีแนวโน้มที่จะสงบลงได้หรือไม่ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เลือกตอบมากที่สุด คือ คงที่ เพราะปัญหายากแก่การแก้ไข และยังไม่เห็นว่าจะมีแนวทางใดแก้ไขปัญหามาให้หมดสิ้นลงไปได้ ต่างกับตอนทำวิจัยปริญญาเอกที่กลุ่มตัวอย่างตอบว่า มีความเป็นไปได้ในระดับสูง (อภิวัฒน์ สมาน, บทความย่อ) ส่วนการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ตอบว่า คงที่ เพราะปัญหายากแก่การแก้ไข และยังไม่เห็นว่าจะมีแนวทางใดแก้ไขปัญหามาให้หมดสิ้นลงไปได้ คิดเป็นร้อยละ 41.6 ของกลุ่มตัวอย่างภาคประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับข้าราชการส่วนใหญ่ที่ตอบว่า คงที่เช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 44 จากการศึกษาแสดงว่าทัศนคติในอนาคตปัญหาความไม่สงบในพื้นที่มีแนวโน้มคงที่ เพราะปัญหายากแก่การแก้ไข และยังไม่เห็นว่าจะมีแนวทางใดแก้ไขปัญหามาให้หมดสิ้นลงไปได้

จากการศึกษาโดยภาพรวมจะเห็นได้ว่าประชาชนยังมีความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมที่มีการบังคับใช้อยู่ในปัจจุบันในพื้นที่สามจังหวัดชายแดน และพบว่าประชาชนกลับรู้สึกอุ่นใจและมีความต้องการให้คงไว้ซึ่งกฎหมายการศึกและพรก.ฉุกเฉิน โดยทั้งประชาชนและข้าราชการสายงานยุติธรรมมองว่า การคงไว้ซึ่งกฎหมายทั้งสองฉบับจะเป็นเครื่องมือในการทำงานด้านกระบวนการยุติธรรมได้เป็นอย่างดี แต่หากเป็นไปได้ควรมีการกำหนดใช้กฎหมายพิเศษที่มีความสอดคล้องกับพื้นที่ และสามารถนำผู้กระทำผิดคดีความมั่นคงมาลงโทษได้จริง ด้านแนวทางแก้ไขปัญหามาขัดแย้ง ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาให้มากยิ่งขึ้น ควรส่งเสริมให้มีการรณรงค์ปรับทัศนคติที่ดีต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่และควรมีการนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคได้อย่างเป็นรูปธรรม

■ วัตถุประสงค์ข้อที่ 3.

แสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งภายใต้การบริหารงานยุติธรรมที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อประชาชนและสามารถนำผู้กระทำความผิดด้านคดีความมั่นคงมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการเก็บแบบสอบถามจำนวน 1,200 ชุด และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 ราย เพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง และอยู่บนพื้นฐานกระบวนการยุติธรรมที่สามารถนำผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสรุปแนวทางตามกรอบวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดเอาไว้โดยศึกษาเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1. การแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งภายใต้การบริหารงานยุติธรรมที่ทำให้เกิดความเป็นธรรมต่อประชาชน

ปัญหาคความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เกิดจากสาเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความไม่เข้าใจต่อการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่, การใช้หลักศาสนาเป็นข้ออ้างในการก่อความไม่สงบ ฯลฯ ผู้ทำวิจัยขอสรุปเป็นประเด็นปัญหาได้ดังต่อไปนี้ ประการที่ 1. การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐต้องมีความเป็นเอกภาพและมีการประสานงานแต่ละหน่วยอย่างชัดเจนและต้องไม่ละเมิดสิทธิของประชาชนในพื้นที่ ทำงานด้วยความเข้าใจประชาชน ดังพระราชดำรัสขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตามคำกล่าวที่ว่า “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ประการที่ 2. การทำงาน

ของเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ควรเป็นบุคคลที่มีความชำนาญในพื้นที่ ไม่ใช่การสับเปลี่ยนกำลังโดยการนำเอาเจ้าหน้าที่จากภาคอื่น ๆ มาประจำการในพื้นที่เพราะ เจ้าหน้าที่ที่มาจากต่างพื้นที่ไม่มีความชำนาญในพื้นที่จึงไม่สามารถเข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาคได้เท่าที่ควร และยังเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณโดยใช่เหตุ ประการที่ 3. ควรมีการกำหนดใช้กฎหมายพิเศษที่มีความเหมาะสมเข้ามาบังคับใช้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้แทนการบังคับใช้กฎหมายการศึกษาและพรก.ฉุกเฉิน ประการที่ 4. ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศูนย์พิทักษ์สันติและศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์ยังมีความจำเป็นที่จะต้องคงไว้ในพื้นที่เพราะถือเป็นหัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหาคในพื้นที่ โดยเฉพาะการนำตัวผู้ต้องสงสัยมาซักถามเพื่อหาข้อเท็จจริงของการก่อความไม่สงบ ประการที่ 5. ควรใช้ปฏิบัติการจิตวิทยาโดยการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อประชาชนทั้งชาวไทยพุทธและชาวมุสลิมในพื้นที่ เพราะจะเป็นการแก้ไขปัญหาคระยะยาวมากกว่าการใช้มาตรการเด็ดขาดในการปราบปรามผู้กระทำความผิด ประการที่ 6. ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนใต้มีองค์ประกอบมากมาย แต่ปัญหาคหลักน่าจะเกิดจากการสร้างอุดมการณ์ผิด ๆ โดยใช้หลักศาสนาอิสลามมาเป็นเครื่องมือในการปลุกระดมให้เยาวชนหลงผิดเข้าร่วมกลุ่มและก่อความไม่สงบ ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ไม่มีงานทำจึงง่ายต่อการชักชวนมาก่อเหตุความไม่สงบ ดังนั้น การสร้างอาชีพให้ประชาชนในพื้นที่จึงเป็นอีกแนวทางหนึ่งของการแก้ไขปัญหาค ประการที่ 7. ควรมีการคัดสรรและควบคุมบุคคลที่จะมาเป็นอาจารย์สอนศาสนาอิสลาม

ในโรงเรียนตาดีกา หรือปอเนาะ เพราะจากการศึกษาพบว่า ครูสอนศาสนา หรืออุstad มีบทบาทสำคัญอย่างมากในการปลูกกระตือรือร้นให้หลงเชื่อและชักชวนให้เข้าสู่ขบวนการก่อความไม่สงบรวมถึงปัญหาการแบ่งแยกดินแดน และควรมีการจัดระเบียบการเรียนการสอนในโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่อย่างเป็นระบบ ประการที่ 8. ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่ที่จะสามารถจบลงได้ด้วยวิธีการเจรจาระหว่างรัฐและกลุ่มก่อความไม่สงบ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องมีความจริงใจในการหาทางออกเพื่อให้ปัญหาความขัดแย้งหมดไป

2. การนำผู้กระทำความผิดด้านคดีความมั่นคงมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาวิจัยพบว่า การแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำเป็นต้องใช้ทั้งมาตรการขั้นเด็ดขาดและมาตรการประนีประนอมควบคู่กันไป โดยคณะผู้วิจัยขอสรุปเป็นประเด็นดังต่อไปนี้ ประการที่ 1. การบังคับใช้กฎหมายการศึกและพรก.ฉุกเฉินในพื้นที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงที่สามารถตรวจสอบได้ว่าไม่ได้เป็นการใช้กฎหมายทั้งสองฉบับนี้เกินกว่าเหตุอันควรรวมถึงการใช้กระบวนการยุติธรรมในพื้นที่ในปัจจุบันต้องมีความชัดเจนเช่นกัน เช่น การนำเอาหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการพิสูจน์หลักฐานการกระทำผิด เช่น การตรวจ DNA, การตรวจลายนิ้วมือ, การติดตั้งกล้องวงจรปิด ตลอดจนควรมีการเก็บฐานข้อมูล DNA และลายนิ้วมือของคนในพื้นที่ไว้เป็นฐานข้อมูลซึ่งหากเกิดการกระทำผิดสามารถตรวจสอบ

และติดตามได้ทันที ฯลฯ เพราะหากจับกุมผู้กระทำความผิดพลาดจะทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐจากประชาชน อันจะนำไปสู่การเป็นศัตรูต่อรัฐไปในที่สุด เพราะหากการจับกุมเป็นไปโดยมิชอบจะทำให้เกิดความไม่พอใจจากญาติพี่น้องของผู้ที่ถูกจับกุม ประการที่ 2. การดำเนินการกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เพราะในกรณีเกิดคดีด้านความมั่นคง ไม่มีผู้กล้าที่จะมาเป็นพยานในชั้นศาล หรือชั้นพนักงานสอบสวน เพราะกลัวด้านความปลอดภัย ดังนั้นเมื่อพยานหลักฐานไม่เพียงพอจึงทำให้ผู้กระทำผิดไม่ได้รับการลงโทษทุกครั้ง เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้ไม่มีใครเกรงกลัวต่อการกระทำผิดเพราะคิดว่าไม่มีใครกล้าที่จะมาเป็นพยาน จึงไม่เกรงกลัวต่อการกระทำผิด รัฐควรหามาตรการในการเบิกพยานพิเศษเพื่อให้ประชาชนทั่วไปที่เห็นการกระทำความผิดกล้าที่จะมาเป็นพยานในชั้นศาล ซึ่งคณะผู้วิจัยคิดว่าหากสามารถดำเนินการได้จะช่วยลดการกระทำผิดด้านคดีความมั่นคงได้อีกแนวทางหนึ่งเช่นกัน ประการที่ 3. การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยเฉพาะคดีด้านความมั่นคงไม่สามารถกระทำได้ในกรณีมีการกระทำผิดคดีอาญา เช่น การฆ่าคนตาย แต่จะสามารถใช้ได้โดยมีประสิทธิภาพหากเป็นการปรามไม่ให้มีการกระทำผิดโดยคนหรือผู้นำในชุมชน คณะผู้วิจัยไม่เห็นด้วยต่อการนำผู้กระทำความผิดด้านคดีความมั่นคงเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูตามมาตรา 21 ของ พรบ. มั่นคง เพราะไม่มีอะไรมายืนยันว่าผู้กระทำ

ความผิดในคดีนั้นคงจะไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ประการที่ 4. ควรหาแนวทางในการจัดตั้งศาลคดีพิเศษขึ้นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีหน้าที่ในการดำเนินการตัดสินเฉพาะคดีความมั่นคงโดยเฉพาะเพราะเป็นพื้นที่พิเศษดังนั้นควรมีศาลยุติธรรมที่เข้ามาดูแลคดีด้านความมั่นคงโดยเฉพาะ แต่การตั้งศาลคดีพิเศษเกี่ยวกับคดีความมั่นคง มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อเสียคือ เกิดการรื้อถอนสิทธิ์ของผู้ต้องหาหรือผู้ต้องสงสัย เพราะการให้ปากคำพยานในที่ลับที่เห็นเหตุการณ์สามารถกระทำได้แต่จะเกิดข้อครหาที่ว่า การขี้ตัวผู้กระทำผิดอาจไม่ใช่ผู้กระทำผิดจริงก็เป็นได้ แต่ข้อดีคือ จะมีพยานมากขึ้นที่กล้าที่จะมาให้ปากคำในคดีความมั่นคง การตัดสินจะรัดกุมและมีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น เป็นต้น คณะผู้วิจัยเห็นด้วยหากสามารถที่จะดำเนินการให้ศาลพิเศษมีความเหมาะสมและสามารถสร้างความยุติธรรมให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับได้ในหมู่ประชาชน ประการที่ 5. ในอดีตที่ผ่านมาข้อมูลส่วนใหญ่ได้มาจากการให้ปากคำของผู้กระทำผิดในศูนย์ศสจ. (ศูนย์เสริมสร้างความสมานฉันท์) ของทหาร และศูนย์สพศ. (ศูนย์พิทักษ์สันติ) ของตำรวจ แต่ข้อมูลเหล่านี้ศาลมองว่าไม่อาจเชื่อถือได้เพราะ อาจได้มาจากการบังคับให้ผู้ต้องหาสารภาพ และยังพบอีกว่าโดยส่วนใหญ่จากผู้ต้องหารับสารภาพในศูนย์ซักถามแล้ว จะนำคำให้การนั้นๆ ส่งต่อเพื่อดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายคดีอาญาในชั้นสอบสวนทันที ซึ่งอาจไม่เป็นการยุติธรรม แต่หากมีประจักษ์พยานหรือหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์มายืนยันข้อมูลหรือหลักฐานที่ได้มานั้นจะมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น ประการที่ 6.

คณะผู้วิจัยเห็นด้วยต่อแนวทางการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ แต่ต้องมีความเป็นธรรมไม่ใช่เยียวยาทุกกรณีต้องดูตามความเหมาะสม การเยียวยานั้นประชาชนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ในสามจังหวัดชายแดนต้องได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน

■ ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย

1. จากการวิจัยพบว่าประชาชนในพื้นที่ยังมีความรู้ความเข้าใจการบังคับใช้กฎหมายการศึกษและพรก.ฉุกเฉินในระดับที่ต่ำ ดังนั้นควรมีการรณรงค์ให้ความรู้ด้านกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายการศึกษและพรก.ฉุกเฉินให้แก่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

2. แสวงหาแนวทางการบังคับใช้กฎหมายพิเศษที่มีความเหมาะสมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนแทนการบังคับใช้กฎหมายการศึกษและพรก.ฉุกเฉิน

3. แสวงหาแนวทางในการจัดตั้งศาลคดีพิเศษที่มีหน้าที่ในการพิจารณาคดีความมั่นคงเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการตัดสินคดีที่มีความบริสุทธิ์ยุติธรรม

4. ในปัจจุบันพบว่าคดีความมั่นคง ไม่มีบุคคลกล้าที่จะมาเป็นพยานในคดีเพราะกลัวด้านความปลอดภัย ดังนั้นควรหาแสวงหาแนวทางหรือมาตรการในการที่จะให้พยานที่เห็นเหตุการณ์กล้าที่จะมาให้ปากคำ เพราะจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ควรเน้นให้มีการนำหลักนิติวิทยาศาสตร์มาใช้ในการคลี่คลายคดี, ควรมีการเก็บฐานข้อมูลบุคคลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

ไว้ในระบบ เช่น DNA,ลายนิ้วมือ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาในกรณีคดีด้านความมั่นคง

6. ควรมีการแสวงหาแนวทางการนำเอากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ หรือ ยุติธรรมทางเลือกมาใช้ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

7. เน้นการใช้มาตรการจิตวิทยามวลชนสัมพันธ์ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่

8. ควรมีมาตรการในการควบคุมการดำเนินการของโรงเรียนสอนศาสนา ปอเนาะ หรือตาดีกา

9. ปัญหาความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้จบลงได้ด้วยการเจรจาทั้งสองฝ่ายคือ ฝ่ายรัฐและกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ

10. ผู้นำทางศาสนาอิสลามถือเป็นหัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดน

11. แสวงหาแนวทางการสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

■ ข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยในเชิงปฏิบัติการ คือ ทำการศึกษาถึงระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนและข้าราชการในพื้นที่ควบคู่ไปกับการให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องการบริหารงานยุติธรรม และการบังคับใช้กฎหมายการศึกษ และพรก.ฉุกเฉิน เพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนใต้ และเป็นการยกระดับความรู้ให้แก่ประชาชนอีกแนวทางหนึ่ง

2. ควรมีการศึกษาในเชิงลึกถึงแนวทางการบริหารงานยุติธรรม และการบังคับใช้กฎหมายพิเศษรูปแบบต่างๆ ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ว่าแบบใดมีความเหมาะสมมากที่สุด และสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการจัดตั้งศาลคดีพิเศษที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลด้านคดีความมั่นคงว่าจะสามารถดำเนินการได้หรือไม่อย่างไร

4. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการนำเอาพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. 2551 มาบังคับใช้ในพื้นที่แทนการบังคับใช้ด้วยกฎอัยการศึกและพรก.ฉุกเฉิน ว่ามีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด

■ เอกสารอ้างอิง

- คณิต ญ นคร. (2544). **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม
- คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ. (2551). **รายงานประจำปี 2551-2552 เรื่อง “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากระบวนการยุติธรรมในจังหวัดชายแดนใต้ พ.ศ.2553-2557”**, กระทรวงยุติธรรม
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). **การดำเนินการกระบวนการยุติธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ปัญหาและแนวทางการแก้ไข**. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพัฒนากระบวนการยุติธรรม

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2550). **การจัดการความขัดแย้งในองค์กร**, สำนักพิมพ์กรุงเทพการพิมพ์

ดลมนรรัตน์ บากา, เกษตรชัย และหิม, อับดุลเลาะ อับรู, (2549). **“ทัศนคติของประชาชนต่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต วิทยาลัยอิสลามศึกษา : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ปิยะ กิจถาวร และคณะ, (2550) **“ผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรงด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน กรณี : การอพยพย้ายถิ่นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และแนวทางแก้ไข”**, งานวิจัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ปณิธาน วัฒนายากร. (2552). บทความหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2552

วรณารถ แสงมณี. (2554). **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : ระเบียบของการพิมพ์

อานันท์ ปันยารชุน. (2548). บทความหนังสือพิมพ์ประชาไท เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2548

หนังสือพิมพ์คมชัดลึก. (2556). **พฐ.-นิติวิทย์’ อำนวยยุติธรรมดับไฟใต้** เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2556

อภิวัฒน์ สมบัติ,(2554). **“การดำเนินนโยบายของรัฐภายใต้การบังคับใช้กฎหมายการศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้”**, ดุษฎีนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย

